

PAVOL JANÍK

Smrť muža bez tváre – životný príbeh Markusa Wolfa

Životný príbeh Markusa Wolfa (19. 1. 1923 – 9. 11. 2006) pripomína neuveriteľný románový sujet, v ktorom sa zrkadlia kľúčové dramatické zvráty 20. storočia. V deň 17. výročia pádu Berlínskeho múru svet obletela správa, že legendárny Markus Wolf pokojne zomrel vo svojom byte v Berlíne vo veku 83 rokov. Väčšina médií ho aj pri tejto príležitosti mylne označovala za šéfa bývalej východonemeckej Štátnej bezpečnosti známej pod skratkou STASI.

V skutočnosti bol Markus Wolf šéfom rozvedky niekdajšej Nemeckej demokratickej republiky, ktorej oficiálny názov bol APN (Zahraničnopolitická spravodajská služba) a ktorej krycí názov bol IPW (Inštitút pre vedecko-ekonomický výskum). Od svojho vzniku v roku 1951 bola zložkou Ministerstva zahraničných vecí NDR a neskôr pod označením HVA (Hlavná správa rozvedky) zložkou MfS (Ministerstva štátnej bezpečnosti), označovaného aj STASI. Ministrami štátnej bezpečnosti NDR boli počas Wolfovho pôsobenia na čele východonemeckej rozvedky Ernst Wollweber a Erich Mielke. Medzi šéfmi STASI a šéfom rozvedky boli vzťahy formálnej podriadenosti, ale zároveň rivality. Rozhodujúce slovo pri riadení rozvedky mali šéfovia NDR, teda prví muži straníckej hierarchie vládnucej SED.

Súperi počas studenej vojny štvrtstoročie nepoznali tvár Markusa Wolfa – nedokázali sa k nemu priblížiť a odfotografovať ho. Už ako štyridsaťročný sa stal predlohou pre britský špionážny bestseller. Vynikajúci anglický spisovateľ John le Carré (vlastným menom David John Moore Cornwell) ho opísal ako mimoriadne inteligentného a veľmi záhadného veľmajstra neviditeľného umenia s krycím menom Karla vo svojom debute s názvom *Špión, ktorý prišiel z chladu*. Keď Markus Wolf prvý raz navštívil Izrael, Jaacov Peri, niekdajší šéf izraelskej bezpečnostnej služby SHIN BETH, mu zložil poklonu slovami: „Ste legenda.“

V povojnovej histórii Nemecka pravdepodobne nebol nik utajovanejšou osobou ako Markus Wolf. Preto ho na západe označovali MUŽ BEZ TVÁRE. Len raz sa

v období jeho šéfovania podarilo švédskej kontrašpionáži v Štokholme v roku 1978 ho odfotografovať. Niekoľko mesiacov však netušili, aký úlovok sa im dostal do rúk. Až prebehlík z východonemeckej tajnej služby Wolfa identifikoval.

Markus Wolf riadil tisíce agentov, ktorí pôsobili najmä v kľúčových inštitúciách Spolkovej republiky Nemecko – v bezprostrednom okolí viacerých západonemeckých kancelárov, vo vrcholných pozíciách BND (západonemeckej rozviedky) a BfV (západonemeckej kontrarozviedky), v jeho službách pracovalo 11 poslancov západonemeckého parlamentu. Mal svojich ľudí aj v centrále NATO v Bruseli, vo Vatikáne a v ďalších významných štruktúrach na celom svete. Nečudo, že vďaka Wolfovi mali vrcholní predstavitelia NDR na stole skôr prísne tajné materiály zostavované západonemeckými spravodajskými službami ako predstavitelia SRN a rovnako aj prísne tajné informácie o strategických rozhodnutiach NATO sa k nim dostávali skôr ako k šéfom členských štátov Severoatlantickej aliancie.

K osobitostiam jeho spravodajských metód patrila tzv. tím Romeo – skupina mladých vzhľadných mužov, ktorí sa cieľavedome zoznamovali s pracovníčkami západných veľvyslanectiev, vládnych úradov západných krajín, ustanovizní NATO a zámerne nadväzovali vzťahy s manželkami a milenkami západných politikov a štátnikov.

Markus Johannes Wolf, v sovietskom prostredí prezývaný Miša (v nemeckej transkripcii Mischa), sa narodil v malom mestečku Hechingen ako najstarší syn komunistu – lekára a spisovateľa Friedricha Wolfa. „Na uchvátenie moci nacistami sa pamätám celkom presne,“ napísal v pamätiach. „Vtedy som sa po prvý raz dozvedel, že sme Židia a že nás noví mocipáni prenasledujú nielen z politických dôvodov. Po požiari Ríšskeho snemu musel otec vo februári 1933 utiecť do zahraničia.“ Neskôr ho nasledovala aj matka s deťmi a v apríli 1934 dorazili všetci do Moskvy.

V metropole Sovietskeho zväzu Markus študoval na vysokej škole konštrukciu lietadiel. Po vojne sa časť rodiny vrátila do vtedajšej sovietskej zóny porazeného Nemecka, z ktorej sa v roku 1949 vytvorila NDR, ale nie všetci – jeden brat počas vojny bojoval ako pilot Luftwaffe a odišiel do časti Nemecka okupovanej západnými spojencami, z ktorej vznikla Spolková republika Nemecko, a druhý brat emigroval do USA. Tretí brat – Konrad – sa neskôr stal v NDR známym filmovým režisérom.

Markus Wolf stál pri zrode východonemeckej rozviedky od jej počiatkov v roku 1951 a jej šéfom sa stal v roku 1953 ako tridsaťročný. Jeden z najvýkonnejších spravodajských trustov na svete v období studenej vojny riadil 33 rokov – až do roku 1986, keď požiadal o odchod do dôchodku vzhľadom na spory s vtedajším šéfom NDR Erichom Honeckerom. Markus Wolf sa stotožnil s perestrojkou, stal sa stúpencom ľudských práv, demokracie a ich spojenia so socializmom. O tri roky neskôr – 4. novembra 1989 – stál Wolf na korbe nákladného auta a ako zamatový či nežný revolucionár rečnil k manifestantom, ktorí na berlínskom Alexandrovom námestí verejne požadovali právo na slobodu tlače a vyjadrovania.

Pred zjednotením Nemecka v roku 1990 odmietol atraktívne ponuky na emigráciu do USA a do Izraela, kde mu ponúkli spoluprácu vrcholní predstavitelia CIA a Mosadu. V roku 1993 ho Krajský súd v Düsseldorfe odsúdil na šesť rokov väzenia za vlastizrady a korupciu, ako víťazná justícia definovala jeho pôsobenie na čele oficiálneho orgánu NDR – suverénneho štátu uznaného OSN. Rozsudok však neskôr Najvyšší súd zrušil. V ďalšom procese v roku 1997 ho obvinili z obmedzovania osobnej slobody, ale odsúdili ho iba na podmienený trest.

Stal sa autorom viacerých kníh, ktoré sa zaradili medzi najpredávanejšie a najprekladanejšie tituly. Inteligentný, vysoký, štíhly a vždy elegantne oblečený muž so zmyslom pre humor bol aj častým a vítaným hosťom populárnych televíznych diskusných relácií. Svoj život hodnotil slovami „nemyslím si, že som žil zbytočne“ a svoju spravodajskú misiu vždy spájal s denacifikáciou Nemecka a s pôsobením proti politickému extrémizmu kdekoľvek na svete, čo je aj štandardom súčasných výzvedných služieb demokratických krajín. Nad svojou profesiou – špionážou – však sám vyslovil vlastný rozsudok: „Nik nemá právo vlámať sa do životov nevinných ľudí.“

http://pavoljanik.sk/periodika_2.html